

Kolmenlaista kristinuskoa

Pekka Ervastian esitelmä 21/2 1915

(Aapo Pihlajamäen muistiinpanojen mukaan)

Kaikkia uskonnollisia liikkeitä kristinuskossa voidaan luokitella kolmeen ryhmään. Kirkonuskon parhaimpana edustajana voidaan pitää ns. herännäisyys-liikettä, toisen ryhmän tyypillisiä edustajia ovat ns. kveekkarit sekä Leo Tolstoi. Kolmatta ryhmää edustavat esim. keskiajan albigenssit ja kerettiläiset; myös nykyajan teosofian voi lukea siihen kuuluvaksi katsottuna kirkon kannalta. Nykyinen kirkonoppi ei ole samaa kuin alkuperäinen kristinuskko, jossa jo aikaisemmin esiintyivät nuo kolme suuntaa.

Vanhin seurakunta eli Jerusalemissa ja sitä kutsuttiin nazarealaiseksi eli ebioniittiseksi seurakunnaksi. Jokaisen siihen pyrkivän täytyi lupautua persoonalliseen köyhyyteen, ennenkuin pääsi seurakunnan jäseneksi. Sitä johti ensin Pietari, ja hänen jälkeensä Jaakob, Herran veli. Tämä seurakunta edusti samaa suuntaa kuin kveekkarit ja Leo Tolstoi. Heillä oli selvä oppi Jeesuksen persoonallisuudesta; hänestä opetettiin, että hän oli Josefin ja Marian poika, ihminen, (ei Pyhän Hengen poika), joka oli pitkälle kehittynyt. Samoin kuin Jeesus oli tullut Khristokseksi (voidelluksi), samoin voi kuka tahansa, joka täytti jumalallisen lain – johon sisältyi myös juutalaisten laki –, tulla Khristokseksi. Vain se oli kristitty, joka määrättyllä tavalla täytti lain pykäläiä. Eriytynen oli heidän oppinsa Kristuksen toisesta tulemisesta. Jeesus oli syntyvä uudestaan ja tuleva Messiaana, ja perustava 1000-vuotisen valtakunnan, jonka maallisena kuninkaana Hän sitten oli oleva. – Tämä erikoisesti oli tuota ebioniittien

seurakuntaa elähyttävä toive.

Mutta oli myös sellaisia kristityitä, jotka tahtoivat puhua myös pakanoille, ja heidän johtajakseen tuli Paavali, joka varsinaisesti sitten levitti uutta sanomaa pakanoille. Hänen käsityksensä kristillisyydestä poikkesi jonkun verran tuosta Pietarin seurakunnan käsityksestä, ja hänen opetustensa pohjalle ovat syntyneet nykyajan kirkot, joiden oppi nykyään sisältää opin Jeesus Kristuksen jumaluudesta, johon uskominen tekee ihmisen autuaaksi. Mutta tätä ei suinkaan Paavali itse tarkoittanut, vaan hän puhui mystillisestä Khristoksesta, joka on ihmisen sisällä. Se elämä, jonka edustaja oli Jeesus Kristus, heräsi Paavalissa itsessään, niin että hän voi ajatella ja tuntea kuin Jeesus Kristus; häneen tuli rakkaus kaikkia ihmisiä kohtaan, ja viha ainoastaan paha ja syntii kohtaan. Hän tunsu jäsenissään lihan lain ja hengessään hengen lain, mutta hän tahtoi voittaa lihan lain ja omaksua Khristoksen kokonaan, täyteen mittaansa; ja tästä kaikesta hän opetti.

Me voimme verrata Paavalin uskoa ”heränneiden“ uskoon, se on kirkon uskoa kyllä, mutta vakavasti ja sisäisellä tavalla käsitettynä.

Mutta jo hyvin varhain, I vuosisadalla, syntyi toisenlaisiakin suuntia, jotka täytyy leimata näistä kahdesta poikkeaviksi; vaikka nekin olivat kristinuskosta lähteneitä, niin niissä ilmeni jotain uutta. Niitä nimitetään yhteisellä nimellä gnostilaisuudeksi. Tätä suuntaa kirkko on aina leimannut suorastaan pakanalliseksi, kristinuskoon sekoitetuksi itämaalaisuudeksi, mutta alkuaikoina eivät asiat olleet niin. Me näemme noina kristikunnan alkuaikoina toiminnassa suuren joukon yhtä arvossapidettyjä seurakuntia, jotka kyllä saattoivat kiistellä keskenään ja kilpailla toistensa kanssa, mutta ei yksikään niistä leimannut toista epäkristilliseksi. Pietarikin vastusti ensin Paavalia ja tahtoi, ettei kristinuskoo saanut levittää muille kuin juutalaisille, kun taas Paavali tahtoi avata portit kaikille; mutta sitten he kohtasivat toisensa ja

keskustellen sopivat. – Gnostikot edustavat nykyajan oppineita, he olivat ensimmäisiä teologeja, jotka tahtoivat, että uusi usko tehtäisiin sillä tavalla tieteelliseksi, sivistyneeksi, että sen saattoi myös jokainen tieteellisesti ajatteleva omaksua; että myös uskonnollinen elämä olisi selvää tiedettä, tarkkaa elämää, eikä vain ”mummojen haavetta“. Ja he onnistuivatkin sikäli, että sivistyneet kreikkalaisetkin alkoivat omaksua kristinuskoa. Gnostikot ottivat opettaakseen seikkaperäisesti Jeesuksen olemuksen mysteerit. He sanoivat, että Jeesus oli ihminen, mutta hänen täytettyään 30 vuotta otti häneen asuntonsa Jordanin kasteessa korkea olento, ”aiooni“ Khristos, jonka toiminta kestää yhden aioonin; toiset gnostikot opettivat, että Jeesusta ei oikeastaan lainkaan ollut olemassa, vaan että Khristos esiintyi harharuumiissa – jollaisen jokainen Mestari osaa rakentaa – joka on näkyvä tai näkymätön tarpeen mukaan (ns. dokeettinen suunta). Tämä Khristos eläessään maan päällä näytti Jumalan ihmisille, näytti, kuinka Logos pelastaa ihmiskunnan ristiinnaulitun kärsimyksillä, Logos, joka on vapaaehtoisesti ristiinnaulittuna kaikkialla luonnossa ja ihmiskunnassa, mutta joka ihmisessä nousee ylös ja vapautuu ristiltä, kun ihminen luopuu synnistä ja omistaa Khristoksen. Myös Paavali itse tunsu ja omaksui tämän opin. Samoin oli ebioniittien seurakunnassa tämä oppi sisäisestä Khristoksesta tunnettu esoteerisena oppina, mutta sitten nämä opit muuttuivat ulkonaisiksi opeiksi, kun kristinusko tuli valtionuskonnoiksi. Jälleensyntymisoppi oli kulmakivenä gnostikoilla, mutta sen kirkko hylkäsi käsitettyään kristinuskon ulkonaisesti ja omaksuttuaan alkuperäisestä kristinuskosta vain kuonan, ulkonaisen symboliikan. – Siitä syystä on aina täytynyt syntyä lahkoja, jotka koettavat elvyttää alkuperäisen kristinuskon henkeä ja elämää. Paavali myös kehoittaa kaikkia pyrkimään siihen, että he voisivat profetoida; so. tulla henkisesti selvänäköisiksi. – Apostoli Johannes oli ensimmäinen gnostikko. Johanneksen Ilmestys on puhtaasti gnostilainen

kirja. — Pistis Sophia on erään Mestarin sanojen mukaan kaikkein syvin kristillinen kirja; siinä kerrotaan, kuinka Jeesus opetti oppilaitaan 11 vuotta kuoleman jälkeen, mikä aika oli hänen varsinainen syvempi opetusaikansa. Jeesus kertoo siinä omasta olemuksestaan (Maria Magdalena oli syvin oppilas naisten joukossa), antaa oppilaidensa nähdä, kuka hän on, avaa heille tason toisensa perästä ja näyttää kuinka kaikkien tasojen olennot vapisevat, kun sellainen suuri olento kuin Khristos kulkee tasojen läpi ja nousee yläpuolelle niitä, jotka vielä elävät synnissä.

(Puhtaaksikirjoittanut P. S.)
